Opłata pocztowa opłacona ryczałtem

Цана асобнага нумару **15 гр.**

РОДНЫ КРАЙ

Орган Т-ва Беларускае Асьветы — выходзіць 4 разы ў месяц.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Езуіцкая вул. 6, кв. 4.

Прыймо інтэрэсантаў: у Сэкрэтар'яце ТБА — у будні ад 9—12 г. у Рэдакцыі „ ад 17—19 г.

Цана падпіскі з дастаўкай поштай: За год 5 зл. 50 гр.; за паўгоду — 3 зл. за 3 месяцы — 1 зл. 60 гр.; за 1 месяц — 60 грош.

№ 19 (44) | Вільня, 28-га жніўня 1934 г. | Год 2-гі.

Яшчэ да справы ліквідацыі Наваградзкай Белар. Гімназіі.

У папярэднім нумары нашай газэты, разглядаючы справу ліквідацыі Наваградзкай Беларускай гімназіі, мы пратэставалі супроць такога, крыўднага для беларусаў, акту школьнае ўлады, якая два гады таму назад пры „upaństwowieniu" заяўляла аб сваім жаданьні **„забясьпечыць гімназіі больш трывалыя падставы".**

Зразумела, што сёньня не варта паўтарацца і доказваць няслушнасьць такога загаду, бо-ж гэтым ня вернем таго, што фактычна сталася, аднак гэтага балючага для нас пытаньня мы пакінуць ня можам і, як заўсёды, лічачыся з рэальнымі магчымасьцямі, будзем гаварыць аб тым, **што не зважаючы на ліквідацыю не перастала існаваць, а жыве,** і... калі хлеба не жуе, дык натуральна хоча яго мець,—**хоча жыць, расьці і разьвівацца.**

Мова тут зразумела аб моладзі, якая ў сувязі з ліквідацыяй сваае школы ў Наваградку змушана была дзеля прадаўжэньня навукі прыехаць у Вільню.

Калі цэнтральныя ўлады, ня хочучы ўтрымліваць нашую гімназію ў Наваградку дзеля невялікай колькасьці вучняў, далі права моладзі прадаўжаць навуку ў роднай мове ў Вільні, дык думаецца нам, што тыя самыя ўлады павінны адначасна даць і магчымасьць скарыстаць з гэтага права тым, каторыя высказалі сваё жаданьне.

На пярэдадні пачатку школьнага году, г. зн. у нядзелю 19-га жніўня прыехала ў Вільню 52 вучняў і вучаніцаў зьліквідаванай Наваградзкай гімназіі. Прыехалі цягніком, аўтобусамі і... нават конямі!

Уся гэтая моладзь — гэта дзеці незаможных сялян Наваградзкага павету, якія там, у Наваградку, маглі вучыцца толькі таму, што ўтрыманьне ў Наваградку каштавала вельмі танна: наймалі за пару залатовак кватэру, а прадукты бацькі што тыдзень прывозілі з дому.

У Вільні справа прадстаўляецца значна горай, бо-ж трудна за 150 кілёмэтраў вазіць ня толькі што тыдзень, а на'т адзін раз у месяц. Акром таго і варункі ўтрыманьня ў Вільні зусім іншыя чымсь у Наваградку.

Адміністрацыя Віленскай гімназіі, Беларускае Дабрадзейнае Т-ва, Аб'яднаньне Беларускіх Жанчын зрабілі і робяць што могуць. Пакуль што дзеці разьмешчаны ў інтэрнатах, ад рана да вечара кіпіць праца па прыспасабленьні гэтых інтэрнатаў да так павялічанае колькасьці дзяцей, але зразумела, што без дапамогі Ураду моладзі будзе справіцца цяжка.

Неабходна неадкладная дапамога Ураду у такім разьмеры, каб прыехаўшая ў Вільню моладзь магла з аднаго боку жыць хоць ня ў горшых варунках чымсь у Наваградку, а з другога боку, каб кошт утрыманьня для бацькоў іх ня быў большы.

Мы думаем, што **гэта** ў сучасны мамэнт **зьяўляецца неабходным абавязкам Ураду і хочам верыць, што Урад гэты абавязак выпаўніць.**

Тут зразумела зусім ня ходзіць **аб нейкія прывілеігіі** для беларускай моладзі, а толькі й выключна **аб элемэнтарную справядлівасьць.**

Польская моладзь можа вучыцца ў польскіх школах на месцы — бо-ж іх Урад натварыў на'т больш, як трэба, а для беларусаў на ўсю Заходнюю Беларусь, на тры мільёны народу, заставіў толькі **адну** сярэднюю школу і дзеля гэтага паўтараем: **элемэнтарная справядлівасьць вымагае хоць частковае компэнсаты дапамогай тым, хто на месцы пазбаўлены свае роднае школы.**

Будзем прыгатаванымі.

Ужо з старадаўных часоў заўзята змагаюцца між сабой два варожыя сабе сьветы, дзьве розныя культуры і псыхікі—Усход і Захад. Ня спынілася гэная барацьба і да сяньня, ня спыніцца яна хутка і ў будучыні. Чаму гэта так — ня можа даць адказу нават і навука. Адно факт бясспорны, што Усход і Захад вядуць здаўна вострую барацьбу, і асабліва вострай яна бывае там, дзе і Усход і Захад жадаюць замацаваць сваё панаваньне.

Беларусь, Літва і Польшча, а нават магчыма Украіна і паўночна-прыбальтыцкія дзяржавы, гэта краіны, якія ня можна цалком залічыць ані да Усходу, ані да Захаду, асабліва датычыць гэта першых трох краін. Гэта дзякуючы таму, што ўспомненыя землі на працягу цэлых сталецьцяў і да сяньня знаходзяцца пад нясупынным і вострым дзеяньнем усходняга молату і заходняй кавальні, на тых землях заўсёды крыжаваліся ўплывы Усходу і Захаду. У выніку ўсяго гэтага, а хіба ў першую чаргу ў імя самазахаваньня ўспомненыя народы вытварылі ўласныя, характэрныя толькі ім: сьветагляд, культуру і жыцьцё, вытварылі сваё собскае абліччa, адпорнае на захопніцтва Усходу і Захаду. Географічнае палажэньне ўспомненых зямель вытварыла гэтым апошнім і аднолькавыя, а таму можна сказаць, супольныя гістарычныя і палітычныя мэты ды інтэрасы, дало аднолькавую і супольную гістарычную місыю. Высілкі ўспомненых народаў былі скіраваны на тое, каб Усход ці Захад ня мог іх праглынуць. У гэтым галоўны зьмест гісторыі Беларусі, Літвы і Польшчы, гэта-ж будзе зьместам і для іх праграмы на будучыню. Разумелі гэта калісь, разумеюць гэта і сяньня палітыкі нашага, калі так можна акрэсьліць, усходня-заходняга цэнтру, але ня менш добра разумеюць гэта і палітыкі Усходу і Захаду, імкнучыся і да сяньня не дапусьціць да сцэмэнтоўкі гэтага цэнтру, што зьяўляецца перашкодай да іх захопніцтва. Польшча, як найвялікшая з краін нашага цэнтру, заўсёды адыгрывала тут першую ролю. І сяньня яе праграма палягае на імкненьні сцэмэнтаваньня названага намі ўсходня-заходняга цэнтру. Яшчэ ў часе сусьветнай вайны Язэп Пілсудскі кідае покліч — „за нашу і вашу волю". Выдатны польскі палітык, нябошчык пас. Тадэуш Голувко пісаў — „незалежнасьць Польшчы ня можна ўявіць сабе без незалежнасьці Літвы, Латвіі, Эстоніі, Украіны і Беларусі" („Przymierze" YIII, 1920), інакш кажучы, без незалежнасьці ўсіх усходня-заходніх дзяржаў. Ня менш выдатны польскі палітык, таксама нядаўна памёршы, Адам Скварчыньскі асабліва добра ацэніваў і разумеў патрэбу сцэмэнтоўкі агаворанага цэнтру, заўсёды заклікаючы палякоў будаваць будучыню сваей бацькаўшчыны толькі на будучыні гэтага цэнтру.

„Хто ідэю адраджэньня для нашай будучыні выглядае з Францыі, Італіі, гітлераўскай Нямеччыны, савецкай Расеі — выяўляе характар нявольніка, хоць бы панявоeffенага жаўнера ў Польшчы ўжо ня памятаваў", сказаў ён у мінулым годзе ў сваёй прамове з прычыны XV угодкаў незалежнасьці Польшчы ў Польскім Радыё.

Той-жа Т. Голувко, прамаўляючы ў пол. Сойме 9.XI. 31 г., сказаў— „калі прыпомнім тыя часы, калі гэтманамі, канцлерамі і вялікімі статыстамі Рэчыпаспалітай Польскай былі якраз тыя самыя беларусы, тыя самыя праваслаўныя русіны, то хочам і сяньня верыць, што прыдуць часы, калі і Беларусы і Украінцы Рэчыпаспалітай Польскай, будучы культурна Украінцамі і Беларусамі, прывязанымі да сваёй мовы, да сваёй культуры, да сваёй рэлігіі, будуць аднача сна вялікімі грамадзянамі дзяржавы польскай і будуць гордасьцю нашай Рэчыпаспалітай". Трэба тут сказаць, што значаньне сцэмэнтоўкі Беларусі, Літвы, Польшчы і Украіны польскія палітыкі зусім добра і правідлова дацэніваюць, аднак шляхі да гэтае сцэмэнтоўкі выбралі неадпаведныя. Ёсьць іх толькі два: саюз успомненых дзяржаваў на правах роўны з роўным і стварэньне „mocarstwowej" Рэчыпаспалітай Польскай, у якую ўваходзілі-бы беларусь, ліцьвіны і украінцы. Вось-жа польскія палітыкі выбралі гэны другі шлях, будучы ўсьцяж яшчэ пад уражаньнем Польшчы Ягайлавай. Бязумоўна, гэты шлях неправідловы, доказ чаго можна бачыць у нятрываласьці ягайлавай Польшчы, у вечна разьядаючых яе тады адцэнтравых рухаў і ў даваньні гэтым падставаў да аружнага умешываньня Усходу і Захаду ў справы Польшчы, што было і ёсьць іх заўсёдным імкненьнем. Аб тым, што гэты шлях памылковы, гаворыць і сучасная сапраўднасьць. Перадусім сярод беларусаў, ліцьвіноў і ўкраінцаў сяньня праяўляюцца беспараўнаньня куды вялікшыя адцэнтравыя імкненьні да самастойнасьці, якія польскія палітыкі ніякім чынам апанаваць ня могуць і кожным сваім крокам яшчэ больш іх зьвялічваюць. Гэта сталася таму, што польскія палітыкі ня могуць выпрацаваць сталай праграмы адносінаў да ўспомненых народаў, а іх адцэнтравыя рухі з вялікай шкодай для справы нашага ўсходня-заходняга цэнтру выкарыстоўваюць Усход і Захад. Часьціны пераліčаных народаў, знаходзячыяся за межамі сяньняшняй Польшчы, выстаўлены на асабліва вялікую небясьпеку, бо ўсьцяж ім прышчэпліваецца варожасьць да справы ўтварэньня магутнасьці ўсходня-заходняга цэнтру і Польшчы. Разуме памылковасьць гэнага шляху і шмат хто з польскіх палітыкаў. Польскі публіцыст В. Бончковскі піша: „Усходнія і Паўднёва-Усходнія крэсы — гэта крыніца магутнасьці і загубы Рэчыпаспалітай. Або, або! Або між родзячымiся да жыцьця народамі паўстаўшая з вайны за волю Польшча — ўзьніме іх сваёй ідэяй, або выдасьць іх на згубу і сама змарнее" (Biul. Pol. Ukr. № 21, 33 г.). Успамінаны ўжо А. Скварчынскі таксама з гэтай прычыны пісаў. „Гісторыя дае нам да выбару: змарнець або быць магутнасьцяй. Трываць і плысьці на „аўтаматычна" пасоўваючайся хвалі, для нас немагчыма... Праступкам (zbrodnia) для нас зьяўляецца насьледаваньне тых сыстэмаў, каторыя нас самых душылі і каторыя палі" („Droga" 1931 г.). Так востра пісаў А. Скварчынскі ў сувязі з неналаджаньнем выразных адносінаў палякоў да іншых народаў агаворванага цэнтру. Аб тым, што польскія палітыкі дагэтулішні шлях блякаваньня яго ўсёжтакі зьменяць на шлях „роўнага з роўным, сьведчыць і вядучыяся сяньня ўжо перагаворы з Літвой і ўсе спробы навязаньня праграмовых суадносін з украінцамі. Нарэшце, аб тым, што дагэтулішнія свае шляхі Польшча зьменіць мо' яшчэ хутчэй, чым мы спадзяемся, сьвед-

чыць усьцяж павялічваючыся захопніцкае захаваньне Усходу і Захаду. Ня гледзячы на ўсе прыгожыя саюзы, розэнбэргаўскія пляны ні на хвіліну ня страцілі на сваёй актуальнасьці, іх рэалізацыя няўхільна і паступова праводзіцца ў жыцьцё. Урад Савецкай Расеі, раптам 8 чэрвеня с. г. выдае дэкрэт „об измене родине“. „Правда“ ад 9. VI. 34 г. у перадавіцы „За родину“ піша даслоўна гэтак — „За родину!—этот клич поднимает десятки миллионов трудящихся на защиту своего великаго отечества и приводит их в боевую готовность!... Защита родины!—это высший закон жизни. За родину, за ея честь и славу, мощь и благосостояние!“ Калі да гэтага дадамо праводзячаюся акцыю зьніштажэньня языковых „бар'ераў“, аддзяляючых мову расейскую ад моваў нерасейскіх народаў Расеі, калі ўспомнім савецкую перабудову школьніцтва і наварот да царскае ілавайшчыны, то зразумеем, што, дзякуючы розным прычынам, Саветы ў сьпешным тэмпе вяртаюцца да колішніх царскіх мэтадаў і палітыкі, зьместам якім захопніцтва „в русском море сольются все славянския ручьи“. Таксама і Францыя, высылаючы сваіх палітыкаў у Літву, робіць гэта не дзеля зблякаваньня ўсходня-заходнага цэнтру, аб чым гаворыць абурэньне польскіх палітыкаў. Словам Усход і Захад, як і калісь, вядуць барацьбу між сабой і адначасна за тыя прасторы, якія можна яшчэ падпарадкаваць сабе, і гэтым здабыць перавагу над праціўнікам. Патрэба сцэмэнтоўкі ўсходня-заходняга цэнтру дацэнена, трэба таму толькі каб гэны блёк узрастаў на прынцыпе — „роўны з роўным“. Жыцьцё гаворыць, што і Польшча ў імя самазахаваньня будзе змушана ў хуткім часе абаперціся на гэты прынцып.

Эс.

(Працяг будзе).

Ліга Народаў і проблема нацыянальных меншасьцяў.

На парадку дня надыходзячай верасьнёвай сэсіі пленуму і Рады Лігі Народаў ёсьць адзін пункт: прапазыцыя Польшчы аб г. зван. „Гэнэралізацыі“ меншасьцёвага права і распаўсюджаньня яго дзейнасьці на ўсе бяз вынятку дзяржавы, якія ўваходзяць у склад Лігі Народаў (Нацыяў). Пункт гэты, як відаць, мае зрабіцца цэнтрам усяе сэсіі.

Можна напэўна сказаць, што лёзунг гэнэралізацыі меншасьцёвага права сустрэне выразнае спачуваньне і падтрыманьне цэлага раду дзяржаваў, асабліва тых, чые забавязаньні ў адношаньні да расьселеных на іх тэрыторыях меншасьцёвых групаў абумоўлены іх міжнароднымі трактатамі.

Адкінуць польскую прапазыцыю будзе нялёгка. Наўрад, ці тут можна будзе адкараскацца толькі аднымі фармальнымі матывамі.

Формула польскае прапазыцыі даволі простая. Калі Ліга Нацыяў прызнае, што палітычныя і культурныя правы тых групаў жыхарства таго ці іншага краю, якія па сваёй этнічнай азнацы не належаць да пануючае нацыі, а зьяўляюцца ў дадзенай дзяржаве нацыянальнаю меншасьцю,—павінны быць загарантованы міжнароднымі абавязаньнямі, дык няма ніякіх падставаў рабіць у гэтым сэнсе якія-небудзь розьніцы паміж аднымі і другімі краямі. Палажэньне, пры якім адны дзяржавы ў галіне адносін да сваіх нацыянальных меншасьцяў падлягаюць міжнароднаму кантролю, а іншыя ад гэткага кантролю зволенены, — глыбока ненармальнае, а дзеля міжнароднае павагі першых і зьняважлівае, дзеля таго, што гэтым абавязаньнем яны як быццам зводзяцца на ровень дзяржаваў падначальных і падкантрольных ды ў сваёй дзяржаўнай суверэннасьці, у пэўным сэнсе, абмяжованых.

Трэба дадаць, што польскія дыплёматы апошнім часам даказваюць справядлівасьць свайго вымаганьня яшчэ адным, не пазбаўленым асаблівага смаку, довадам: будучым уваходам у Лігу Народаў Савецкага Саюзу. Прыняцьцем Савецкага Саюзу ў склад „вялікіх дзяржаваў“, якія засядаюць за зялёным сталом на вуліцы Вільсона ў Жэнэве, ствараецца, на думку палякоў, палажэньне, пры каторым Савецкі Саюз, калі захоча, зможа стаць на абарону патоптаных правоў расейскіх меншасьцяў у Польшчы, Літве і г. д., тымчасам як гэтыя краі будуць пазбаўлены магчымасьці бараніць інтарэсы сваіх „братоў па крыві“, якія жывуць на тэрыторыі Савецкага Саюзу.

Несправядлівасьць ясная і бясcумліўная.

Як ужо зазначана, праваліць польскую прапазыцыю будзе нялёгка. І ўсё-ж такі шансы, што яна зьбярэ неабходную большасьць галасоў у Радзе ці ў пленуме Лігі, вельмі малыя. Аднак-жа ў Жэнэве чакаюць меншасьцёвае дыскусіі з пэўнаю трывогаю. Пасьля больш чымсь пэўнага адхіленьня польскае прапазыцыі ў Радзе і пленуме Лігі Народаў, палякі бязумоўна патрэбуюць, *каб іх зволнілі ад дагаворных меншасьцёвых абавязаньняў.*

Задаволеньне гэткага вымаганьня, апрача ўсяго іншага, было-б роўназначным з актам рэвізі вэрсальскага трактату. Як паведамляюць з вельмі асьведамленых жэнэўскіх кругоў, Францыя і Малая Антанта бязумоўна адкіне польскую прапазыцыю. Наўрад, ці прапазыцыя гэта будзе падтрымана і Англіяй. Ня зусім ясная пазыцыя ў гэтым пытаньні Італіі, якая ўрэшце ніколі асаблівых сымпатыяў да меншасьцёвых трактатаў ня выказвала.

Намячаецца ўжо згодніцкая прапазыцыя, якая мае на мэце даць пэўнае задаволеньне польскім пратэнсіям. Сэнс компромісу гэткі:

Савецкі Саюз, пры ўваходзе ў Лігу Народаў, робіць выразную заяву аб сваёй незацікаўленасьці лёсам расейскіх меншасьцёвых групаў, якія жывуць за межамі Савецкага Саюзу.

Меншасьцёвыя трактаты застаюцца ў моцы. Зьмяняецца толькі працэдура падаваньня меншасьцёвых жалабаў.

Рэформа гэтае працэдуры зводзіцца да таго, што разглядацца будуць толькі жалабы, якія маюць прынцыповае значэньне, і што наагул *правам жалабаў будуць карыстацца не індывіды, а толькі офіцыяльныя меншасьцёвыя арганізацыі.*

Беспасрэдна перад адчыненьнем васеньняе сэсіі Лігі Народаў, адбудзецца ў Бэрне чарговы Конгрэс Нацыянальных Меншасьцяў. Пытаньне аб польскай прапазыцыі будзе галоўным зьместам яго сэсіі. Але меншасьцёвы Конгрэс знаходзіцца цяпер у стане сур'ёзнага крызысу. Жыдоўскія меншасьці на апошнім Конгрэсе ня былі. Фармальна жыдоўскія групы з меншасьцёвага конгрэсу ня вышлі. Пытаньне аб іх адносінах да конгрэсу ў далейшым будзе вырашана на ўсяжыдоўскай конфэрэнцыі, якая зьбіраецца ў Жэнэве 20-га жніўня сёлетняга году.

(з „*Сегодня*“).

Гаспадарчы аддзел.

Аб сяўбе жыта.

Жыта ў нас ёсьць найболей пашыранай азімай збажынай. Расьце яно амаль што на ўсіх грунтах, за выключэньнем вельмі вільготных і асабліва тых, на якіх доўга затрымліваецца вада. Можа расьці добра жыта і на тарфяністых глебах, але толькі пры ўмове, калі яны будуць належна асушаны і пагноены глiністым мэргелем. Нявapта сеяць жыта на навінах, бо іх куды лепей можна выкарыстаць пад іншыя збажовыя расьліны, а перадусім пшаніцу. Найлепей пад жыта надаюцца пухкія глебы, а іменна — пяшчана-сугліністыя і суглініста-пяшчаныя, пры тым належна выгнаеныя.

Ня гледзячы на тое, што жыта любіць пухкія грунты, яго аднак ня можна сеяць у сільна ўспушаную глебу. Жыта вымагае, каб зямля перад яго пасевам належна злеглася. Дзеля гэтага апошнюю ворку пад жыта трэба правесьці не пазьней, як 2-3 тыдні перад сяўбою і то пры грунтах пяшчаных, якія хутка зьлегаюцца; цяжкія-ж грунты трэба араць за месяц і болей перад сяўбою. Апрача таго, ня можна пры самым пасеве жыта сільна распушваць глебу баранаваньнем. Грудкі зямлі, вялічынёю з гарэх на паверхні поля, ёсьць карыснымі і паказваюць, што поле не перапрацавана. Таксама ня можна зарабляць глубока насеньне.

Што-ж тычыцца заворваньня хлеўнага гною, то яго ні ў якім выпадку ня можна заворваць пры астатняй ворцы перад сяўбою, а толькі пры папярэдняй, каб гной да сяўбы меў час перагніць. Калі жыта сеецца не ў папарным кліне, а перад ім поле займаецца якою-колечы расьлінай, то тады беспасрэдна пад жыта зусім ня трэба гнаіць хлеўным гноем, а ў такім выпадку гноіцца папярэдняя расьліна.

Ня гледзячы на тое, што жыта, агулам кажучы, ёсьць мала вымагаючай расьлінай, аднак яно далёка не аднолькава дае ўраджай пасьля розн. расьлінах. Найлепшымі папярэднікамі для яго ёсьць: лубін, боб, зялёная віка, канюшына, фасоля, гарох і сэрадэля. Пасьля бульбы і карняплодаў жыта ня можна сеяць, а гэта дзеля таго, што астатнія позна здымаюцца з поля і грунт не пасьпевае належна злегчыся. Аднак, на глебах пяшчаных, якія, як мы ўжо казалі, асядаюць шыбка, можна жыта сеяць і пасьля бульбы, асабліва раньняе. Лён і грэчка таксама могуць быць даволі добрымі папярэднікамі, але толькі тады, калі грунт добра выгнаены. Пасьля збажовых расьлінаў жыта горш удаецца, асабліва кепска пасьля аўса

Не малы ўплыў на ўраджай жыта мае пара сяўбы. Досьледы Віленскае Рал. Станцыі ў Бенконях, якія праводзіліся ад 1919 г. па 1925 год, паказалі, што найлепшай ураджайнасьці можна чакаць ад жыта, якое засяваецца ў першых чыслах месяца вэрасьня (новы стыль).

На насеньне трэба ўжываць зерна дароднага, чыстага, цяжкога і пры тым сярэдняе вялічыны. Вельмі вялікія зярняты не надаюцца для пасеву, бо паходзяць яны з зубатых каласоў, а зубатасьць ёсьць прыкметаю унасьледаванай. Найлепш адсартоўваць на насеньне зерняты на трыеры. Што тычыцца гатункаў жыта, то на нашыя ўмовы найболш адпаведнымі лечацца жыта пэкутскае, вэжбэны-

Новы Ерусалім.

(Абразок з беларускага культурнага быту).

Па дарозе едуць і ідуць людзі. У паветры—над зямлёй — пахне гарэлай зямлёй. Навісла сьпека, і дрэвы ля дарогі зьвесілі свае галіны у зьнямозе, быццам бязвольна просячы аб сьвежым дажджы. Сонца нямiласэрна пячэ. А людзі, непакорныя яго вагнявой сіле, ідуць і ідуць.

Насустрэчу мне сунуцца дзьве бабкі. На плячох—клумкі, у рукох — кіёчкі. Твар апалены, жоўты, паморшчаны, адзежа сьвяточная, узорная, а на галовах—хустачкі беласьнежныя.

Надта-ж яны цікавыя, каб не пагаварыць з імі.

— Здарова, цёткі! Скуль вас Бог нясе? —

—Цёткі спыняюцца, хітра пазіраюць і моўчкі азіраюць далёкі абшар палёў, што недзе там, дзе сьветлыя гарызонты, гінуць у прыемнай далечыні.

— А веце ня знаеце.. Здалёку мы, саколік—кажа адна цётка.—З Маларыты, крыху памаўчаўшы дадае.

— І ня чулі, пэўне? — адзываецца другая бабка.

— Ды дзе там... пэўне-ж ня чуў ..—кажу, усьміхаючыся. (А ў Маларыце я разоў з пяць быў).

Бабкі разахвоціліся расказаць аб сабе, аб падарожжах сваіх далёкіх, што ўтомай у начах старэцкіх нараджаюць падарожнага, што вабяць нязьведанасьцю бясконцаю.

— Вось ужо чатыры месяцы, як з хаты выйшлі. Увесь сьвет цалюські абыйшлі. Скрозь абыйшлі. А цяпер з Новага Ерусаліму ідзем.

Дзіўлюся я моцна.

— Дзе-ж гэта, бабкі, гэты Новы Ерусалім—пытаю.

— Новы Ерусалім у Грыбаве, саколік, у Грыбаве.

— Дык як-жа у Грыбаве?—пытаю, неразумеючы, — там ня Новы Ерусалім, а Грыбава.

— А вось саколік, адзін Ерусалім у Турцыі, а другі ў Грыбаве. Бога там праўдзівага бачылі. З Богам праўдзівым гаварылі.

— А які-ж гэта Бог?—пытаю.

— Ды вось той, што мы гаварылі... Праўдзівы.

А ў Грыбаве, трэба сказаць, ёсьць такі мужычок. Здаровы такі. Абросшы ўвесь... Варожыць ён трохі, прaракуе, „праўду“ кажа. У лапцях, у сарочцы. І ў яго ёсьць „апосталы“, роўна дванаццаць. Ходзяць у палатняных адзежынах.

Дык вось гэтыя бабкі пэўне яго за Бога палічылі. Дзіўныя бабкі.

— Пойдзем, кажуць, яшчэ ў Новы Ерусалім. А цяпер вось у Пружану йдзем, пакланіцца Мацеры Божай, сьлёзы прачыстыя ліючай... на цуда падзівіцца і сьлёзам прачыстым пакланіцца...

І ідзе ўсё народ у Пружану, дзе цуда сталася. А аб цудзе гэтым я й хачу расказаць.

Цуда тымчасам мае мясцовы характар. Аб ім, можа, і мітрапаліт ня ведае. Але, можа, з часам дзякуючы яму Пружана, а асабліва пружанскія бацюшкі стануць вядомыя ўва ўсей Беларусі. Ужо цяпер ідуць працэсіі сюды з-пад Ваўкавыска ды з-пад Бельска, з-пад Слоніма ды з-пад Берасьця. А з часам можа і віленскія беларусы пойдуць з харугвамі па лідзкаму тракту.

Сталася гэта так. У пружанскім праваслаўным саборы каля Вялікадня гэтага году пачала плакаць Маці Божая. Розна аб гэтым гавораць. Адны кажуць, што Маці Божая плача. Другія, што гэта фарба на абразе растала й пацякла. Іншыя яшчэ, што гэта—пара скроплілася. На Вялікдзень столькі людзей, што горача, як у лазьні. Дыхаюць людзі, пара асядае, а вясной, удадатак, сырасьць у царкве вялікая.

Побач Расьпяцьця Хрыста стаіць Маці Божая і архангел. Заўважылі неяк сьлёзы на

кае, беняконьскае, высока-літоўскае, данькоўскае і інш.

У тых мясьцовасьцях, дзе часта жыту шкодзіць сьнежная плесьня, трэба абавязкава насеньне жыта перад пасевам пратручваць. Для гэтае мэты ў прадажы маюцца спэцыяльныя прэпараты, як успулін, зярнік і інш. Таней выйдзе, калі пратруціць насеньне фармалінам або сярчанам медзі.

Фармалінам пратручваецца насеньне наступным спосабам: за некалькі гадзін перад пасевам распушчаецца 400 грамаў фармаліну ў 100 літрах вады і гэтым рашчынам скрапляецца насеньне, пры адначасным перамешваньні яго. Добра зрошанае ро-шчынам фармаліна зярно зграбаецца ў кучы і прыкрываецца посьцілкамі.

Калі-ж хочам пратручваць насеньне сярчанам медзі, то тады на 100 літраў вады трэба ўзяць 500 грамаў сярчану медзі і гэтым рашчынам заліць зерняты на 10 — 12 гадзін, пасьля такое насеньне трэба прамыць вапенным малаком (5 кг. вапны на 100 літраў вады). Можна ніішчыць зародкі розных хваробаў на зернятах яшчэ пры помачы падвышанай адпаведна тэмпэратуры, але аб гэтым спосабе мы гаварыць ня будзем, бо карыстацца ім нашаму селяніну даволі цяжка. *З. К.*

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

На правінцыі.

М. Дуброва, Ракаўскай гміны. Сёлетні год у нас хутка ўправіліся з працай, ды й ня дзіва. Дзе даўней выходзіла на сенажаць, або на поле дваіх або траіх, там цяпер пяцёра, шасьцёра а нават і больш, бо народу прыбыло, а зямля ўсе тая самая. Яно і тое трэба сказаць, што цяпёр людзі і гаспадараць інакш. Зямлі ў паасобных гаспадароў шмат менш, як даўней, аднак неяк пражываюць, бо стараюцца гаспадарыць як найлепш. Каля нас шмат хто з маладых гаспадароў карыстаецца з тых гаспадарскіх радаў, якія можна знайсьці ў кніжках. Шкада толькі, што незаўсёды такія кніжкі можна дастаць. А яшчэ горш тое, што ёсьць і такія, здаецца і ня цёмныя людзі, якія адгаварваюць ад такіх кніг, маючы нейкія іншыя мэты. Але ня ўсе слухаюць такой рады і ведаюць, што абяцанкамі не пражывем і шмат это карыстаецца з беларускай бібліятэкі, якая ёсьць у Навасёлках. Шмат карыснага для гаспадара можна знайсьці і ў газэце „Родны край“, але рэдка дзе можна знайсьці газэту, хоць і грошы заплацілі і ў рэдакцыю аб гэтым пісалі. Вось зварчваемся яшчэ раз з просьбай да рэдакцыі, каб неяк уладзілі акураткае атрымоўваньне газэты. *М.*

(*Вішнева, Вялейскага пав.*). У нашым мястэчку жыве вядомы беларус грам. Юстын Мурашка, жонка якога трымае краму з колёніяльнымі товарамі. Калісь быў гр. Мурашка заступнікам павятовага старасты, здаецца, у Ашмяне, быў сябрам Беларускае Вайсковае Камісіі, калі ў часе вайны сьведамейшыя беларусы супольна з палякамі змагаліся проці бальшавіцкае навалы на наш край. Мае гр. Мурашка нават і мэдаль з надпісам: "Польска свэму обрońcy". Людзі ў нас паважаюць гр. Мурашку за тое, што ён, хоць чалавек і заможнейшы за іншых, ня мае ніякая хванабэрыі і нікому не адмовіць у добрай радзе. Каб жыць — вядзе супольна з жонкаю гандаль і неяк кідаецца. Ня крыецца, праўда, з сваёй беларускасьцю і гэта мусі найбольш не падабаецца нашаму камэнданту паліцыі старшаму пастарунковаму пану Жызьнеўскаму. Бо вось 9-га гэтага жніўня паліцыя зрабіла ў гр-на Ю. Мурашкі вобыск (нават асабісты), а 13 жніўня Суд Гродзкі зацьвярдзіў гэты вобыск. З гэтае судовае пастановы відаць, што дамовы і асабісты вобыск быў роблены ў гр-на Мурашкі, як западозранага ў... „*посяданю літэратуры комуністычнэй*“ і дзіўна, як гэта паліцыі прыйшло да галавы трывожыць чалавека, высоўваючы гэткае недарэчнае падазрэньне? Ці-ж можа быць камуністам грамадз. Мурашка, маючы 152 гэктараў зямлі, краму жонкі і яе-ж два дамкі ў Жодзішках з пляцамі? Спадзяемся, што вышэйшыя ўлады навучаць вясковых камэндантаў, ня вельмі моцна граматных, умець адрозьніваць газэту „Родны Край“ ці якую іншую легальную беларускую літэратуру ад бальшавіцкіх агітак; а лёяльных да дзяржавы (не ад сяньняшняга дня) грамадзян пажадана было-б ня турбаваць безрэзультатнымі вобыскамі. Годзі сілком рабіць з беларусаў камуністых! *Сьвіркі.*

Вёска Тарасавічы, Вялейскага павету. Жыцьцё, асабліва ў нашыя часы, шпарка ідзе наперад, пакідаючы за сабой усьцяж новыя вартасьці, якія складаюць „тое лепшае“, да якога імкнецца кожны народ.

У нас у в. Тарасавічах, жыцьцё таксама не стаіць, ідзе — але з сорамам трэба прызнацца ў адваротным кірунку.

Сем гадоў таму назад Тарасавічы славіліся у нашай ваколіцы сваім культурным жыцьцём. Усе сяляне, старыя і маладыя, дзяўчаты і хлопцы, чыталі беларускія кніжкі і газэты, ладзілі вечарыны са спэктаклямі і дэклямацыямі беларускіх вершаў. Сяньня дык сумна глядзець на нашых сялян. Усё расьцярушылася. Цемра нябывалая. П'янства ды разбой на парадку дня.

Чаму гэтак сталася? скуль гэты пераварот?

Шмат зложылася на гэта прычын ад нас незалежных, але і мы самі крыху, а мо' нават і ня крыху, вінаваты, што да гэтага дапусьцілі. Трэба было больш стойка змагацца з усялякімі перашкодамі. Гаварыць аб гэтым цяпер ужо позна, лепш узяцца за працу. Ёсьць у нас яшчэ сілы маральна непапсутыя, якія могуць і згодзяцца працаваць на культурнай ніве. Трэба толькі, каб нехта дапамог і накіраваў іх. Таму і просім ТБА узяць на сябе гэты абавязак і ў першую чаргу заложыць у нашай вёсцы бібліятэку-чытальню, тое ядро, з якога вырасьце ізноў культурнае жыцьцё ў нашай вёсцы. *Тарасавічанін.*

Царкоўная хроніка.

Аб царкоўных падатках. Некалькі гадоў падрад руйнавалі Віленшчыну неўраджаі і паводкі. У сёлетнім годзе дайшло ўжо да таго, што па ўсёй Польшчы і заграніцай пачалі зьбіраць для Віленшчыны ахвяры. Дзяржава зрабіла для яе цэлы рад палёгак, выдае сталыя дапамогі, зьменшаны і часткова зусім стрымана сьцягіваньне дзяржаўных падаткаў, банкі перасталі сьцягваць залегласьці да працэнты і выдаюць пазычкі. Словам, хто чым можа ўсялак стараецца дапамагчы зруйнаванай Віленшчыне.

У гэты-ж самы час Прав. Мітраполія прысылае Віл. Епархіі катэгарычнае дамаганьне неадкладнай сплаты мітрапалітальных падаткаў. Падаткі гэныя ня толькі ня зьменшаны, але нават павялічаны у параўнаньні з папярэднімі гадамі. Віл. Епархія мусіць неадкладна заплаціць Мітраполіі нешта каля 30 тысяч залатовак.

Як ведама, кожная Епархія, Мітраполія і Сынод на адміністрацыйнае і пастырскае кіраваньне атрымліваюць ад Дзяржавы сталыя і патрэбныя на гэта грошы. Таму скуль узялася ў Мітраполіі гэтак пільная патрэба на грошы, ніяк ня можна зразумець, ды ўрэшце нас гэта і ня цікавіць. Справа тут у тым, што калі дзяржава змагла абмежыць сваe выдаткі да мінімум, то мусіць і можа зусім лёгка зрабіць гэта і Мітраполія, а прынамсі яна павінна ў сучасную хвіліну не чапаць Віленшчыну. Інакш робіцца жудасныя і вельмі несправядлівыя рэчы. Дзякуючы таму, што сялянства ў нас зусім зруйнавана — зусім зьбяднела і сельскае духавенства. Зразумела, што пры гэткіх абставінах царквы грошаў ня маюць і пры найлепшым іх жаданьні мітрапалітальных падаткаў заплаціць ня могуць. І вось плаціць іх прымушаюць вясковае духавенства з ўласнай кішані, ў праціўным выпадку пагражаюць звальненьнем. Ня хочучы называць гэтага маральным тэророрам, аднак Мітраполія перад гэтай несправядлівасьцю павінна ўстрымацца, калі не жадае канчальнага развалу Епархіі ды выніщэньня яе вясковага духавенства.

Р. Астроўскі ў перакладчай Камісіі. Пры Віл. Епарх. Кіраўніцтве ўтварылася Камісія па перакладу царкоўных кніжак на беларускую мову. У гэную Камісію запрошаны Дух. Уладамі дыр. Радаслаў Астроўскі.

З краю.

— Міністэрства Фінансаў выдала цыркуляр, на падставе якога фінансавыя ўстановы (скарбовыя касы) атрымліваюць права прымаць прысягу асобаў, якія маюць падатковыя залегласьці. За фальшывую прысягу вінаватыя будуць пацягнуты да судовай адказнасьці згодна са 140 арт. карнага кодэксу, які прадбачыць вастрог да 2-х гадоў.

— Фінансавыя ўлады устанавілі парадак пакрыцьця прэтэнзыяў на грошы, атрыманыя пасьля ліцытацыі тэй ці іншай маемасьці. Згодна з выясьненьнем, калі ёсьць некалькі прэтэнзыяў — у першую чаргу з атрыманых грошаў пакрываюцца даўгі, належныя фінансавым установам, пасьля ідуць самаўрады і шпітальныя касы. Аднак, калі ёсьць прэтэнзыі фінансавых устаноў і судовых,— судовыя пакрываюцца ў першую чаргу.

— Горнасьлёнскія мэталюргічныя фабрыкі закончылі дастаўку ў Саветы мэталёвых трубаў. У працягу апошніх месяцаў дастаўлена іх у Саветы на агульную суму 7 міл. злотых.

У верасьні г. г. адбудуцца ізноў перагаворы з прадстаўнікамі Саветаў адносна дастаўкі ім матэр'ялаў для чыгунак.

— 31-га жніўня канчаецца тэрмін сплаты падатку ад нярухомасьці („danina majątkowa“) за 1934 год. Пасьля гэтага тэрміну залеглы падатак з дадатковымі коштамі будзе сьцягвацца прымусова.

— Ліцытацыя за залеглыя падаткі, спыненая на час жніва сярод сялян, будзе ізноў адбывацца да канца верасьня г. г.

— Згодна з распараджэньнем генэральнага камісара Народнай Пазычкі права на прадажу абліґацыяў гэтай Пазычкі маюць толькі тыя асобы, якія зьяўляюцца безработнымі, або мелі вялікшыя страты з прычыны пажару, паводкі і г. д. Дазвол на пра-

твары Маці Божай на першы дзень Вялікадня. Бабы плакаць пачалі. І такая чуласьць нявєдамая ахапіла людзей. Усе пабеглі ўначы ў царкву. Сьлёзы сьцяклі ў ручаёк, такія цёмныя і брыльлянцістыя ў залатым сьвеце сьвечак васковых. Паклікалі бацюшку. „Хрыстос Васкрэсе“ пяяць пачалі.

Павісла над местам тайна тысячагутарная і пакацілася шопатам у вёскі, у думкі і сэрцы людзкія.

З таго вось і пачалося. Адны хацелі сьлёзы выцерці, каб перакапацца, ці пацякуць яны зноў, але бацюшка не дазволіў. А яно-ж і пахрысьціянску было-б сьцерці сьлёзы... Так і стаялі сьлёзы, покі ня высахлі. Доўга таялі. І ўсе глядзелі на іх. Цяпер няма іх, але народ усё валіць. Асабліва бабы. Іншыя і цяпер прачыстыя сьлёзы ўгледжваюць. Была нібы нейкая камісія з Варшавы, глядзелі, дасьледжвалі, але што і як — даведацца нельга. Як там ні было, а на другі-ж дзень ля Расьпяцця талерачка паявілася. Пачалі грошыкі класьці. І бразг грошаў так не на мейсцы быў ля прачыстых сьлёз... А як сонца прыгрэла і па вёсках зазеляніла і шляхі абсохлі, вестка аб цудзе стала клікаць людзей у дарогу. Пачалі працэсіі хадзіць. Па пяць, па восем у дзень. Ідуць людзі па 50 вёрст, ня еўшы, шчыра посьцячы. Ідуць хворыя і калекія, цягне іх сіла нязьведаная і вера нязломная і цікавасьць вялікая. Ды палатно несьці пачалі. Шмат палатна нанесьлі. Цэлы складзік у царкве завалілі. А пасьля яго па 30-40 гр. мэтр прадавалі. Сьвечак шмат раскупілі. Ды бацюшка наказаў, каб толькі ў царкве сьвечкі купілі. Зараілася места ад пёстрых хустак ды вопратак, галубых, вясковых вачэй. Ля царквы ліманад, булкі прадаюць. Рух нябывалы. А на ўсім гэтым, кажуць, бацюшкі і царкоўнікі тысячы зарабілі. Тысячы людзей. Кожны спавядаецца, а рука шчодрая... дорыць.

Рабочая пара цяпер. Хваля працэсій зьменшылася, але, трэба думаць, як прыйдуць сьвяткі (Пятра, Ільля, Спас), дык зноў на дарогах будзе плысьці паволькая пабожная песьня і птушкай узьлятаць і падаць над палямі.

З працэсіямі розна бывае... Бывае, што й паміраюць людзі. Пару людзей згінула ўжо ў дарозе. Бацюшка ня кожны ідзе з працэсіяй. Аб адным я толькі чуў, што аж ногі спухлі, як ішоў. Ішоў ён спачатку ў ботах, але так ногі намуляў, што ў адной вёсцы лапці папрасіў. У лапцях, вядома, лягчэй. Пасьля, проста, боса ішоў. Але аб іншых кажуць, што едуць фурманкай, а ўжо пад самай Пружанай злазяць і ідуць з народам. Надта заганарыліся духаўнікі нашыя. І зарабляюць здарова.

Наогул, уся ваколіца цяпер гаворыць аб цудзе і розна валкуе ўсю справу. Гаварыць і палякі, і жыды, і розныя сэктанты. Адны ганарацца з цуда, другія — сьмяюцца. Адны дзівяцца, чаму Маці Божая на Вялікдзень заплакала, а не ў страстны тыдзень. Іншыя кажуць, што народ такі грэшны, што аж Маці Божая заплакала. Адны вераць, а другія ня вераць. Тымчасам цуд мае мяйсцовы характар але было-б вельмі цікава, каб ім пацікавіліся і больш дальнія людзі. Адно тут трэба сказаць: цяжка жывецца людзям. А гэта параджае надзеі. І ідуць людзі, вераць, што нешта станецца, нешта зьменіцца, калі аж Маці Божая ня вытрымала і заплакала, бачачы гора народнае.

Вось цяпер ноч, палеская, беларуская ноч. Хмары закрылі неба, і цёмна, цёмна навокал. Тут і там вось за дзесяткі вёрст — чорныя плямы сярод шэрага безьбярэжнага прастору—вёскі. І напэўна недзе людзі ня сьпяць, кратаюцца, варушацца.

— Куды?

— У Новы Ерусалім...

Падарожны.

ва прадажы выдае камісарыят Пазычкі, куды трэба скіроўваць заявы. Купляць аблігацыі мае права выключна Банк Краёвага Гаспадарства.

— У верасьні і кастрычніку г. г. будуць прывезены у Польшчу вялікшыя транспарты савецкіх, пераважна крымскіх, яблыкаў.

— Міністэрства Камунікацыі прызнала 50 прац. зьніжкі асобам, якія паміж 1 — 16 верасьня г. г. паедуць на Міжнародны Усходні Кірмаш у Львове

— У Міністэрстве Асьветы разглядаецца праект у справе ўтвареньня асобнага тыпу рамесьленых гімназіяў. Для абсольвэнтаў народных („powszechnych“) школаў згодна з праектам, павінны быць утвораны чатырох-гадовыя сталярскія, дэкарацыйныя, калярскія і іншыя курсы. Заданьне гэтых гімназіяў—даць канчаючым, апрача веды агульнай, веду спэцыяльную, фахова-практычную.

— У сувязі з рэпрэсіямі ў Францыі і Бэльгіі, скіраванымі супроць чужаземцаў, лік рээмігрантаў, інакш кажучы, асобаў, якія ізноў вярнуліся ў Польшчу, значна павялічыўся. За бягучы год вярнулася ў Польшчу 18 тыс. асоб, з іх 14 тыс. жыло ў Францыі.

— Гэтымі днямі выехала на Палесьсе экскурсія прафэсароў вышэйшых заграничных школаў, дэлегатаў-учасьнікаў Географічнага Кангрэсу ў Варшаве. Вучоныя францускія, ангельскія, бэльгійскія і іншых дзяржаў маюць замер дакладна азнаёміцца з Палесьсем.

— Новы праект фінансавага закону ўводзіць сыстэму безадкладных грашавых штрафаў у суме да 20 зл., якія фінансавыя ўстановы будуць мець права накладаць на асобы, нарушаючыя фінансава-адміністрацыйныя распараджэньні і пастановы. На падставе новага закону будуць штрафавацца асобы, якія карыстаюцца *неаштэмпляванымі машынкамі.*

—Сьледчая паліцыя зьліквідавала ў Варшаве камітэт польскае камун. партыі. Зроблены ў розных частках гораду вобыскі. Знойдзены шапірографы, машыны да пісаньня, брашуры, рукапісы і г. д. Арыштавана больш 80 асобаў на чале з Гэпнер.

— Польскае тэлеграфнае агенства (ПАТ) пярэчыць чуткам, якія зьявіліся ў францускай прэсе, быццам паміж Польшчай і Нямеччынай вядуцца тайныя перагаворы, датычачыя гандлёвай умовы, а найгалаўней — умовы, абавязываючай Польшчу да захаваньня нэйтралітэту ў выпадку вайны Нямеччыны з якой колечы дзяржавай. Чуткі гэтыя, згодна з асьведчаньнем агенства, зьяўляюцца абсурдальнымі.

Заграніцай.

× Паводле вестак, атрыманых з **Шанхаю,** Японія прыступіла да канцэнтрацыі свайго ваеннага флоту ў Дайрэне (даўней Дальні). У сяньняшнюю хвіліну знаходзіцца там ужо ня менш 30 ваенных караблёў. У Харбін-жа выслана эскадра самалётаў, у склад якой уваходзіць 50 бомбавозаў. У шанхайскіх палітычных колах канцэнтрацыю японскіх ваенных сілаў тлумачаць пагоршаньнем сытуацыі на манджурска-савецкай граніцы.

× Як падае харбінскі корэспондэнт „Дэйлі Тэлеграф“ савецкае консульство абвесьціла, каб усе рэзервісты, якія служылі ў флоце, зьявіліся не пазьней 2-га верасьня ў Уладзівасток ці ў Хабароўск. Распараджэньне гэтае тлумачыцца напружаным станам на Далёкім Усходзе.

× У памешканьні гэнэральнага сэкрэтара Лігі Народаў (Нацыяў) адбылася на днях нарада ў справе прыняцьця Саветаў у Лігу. Выясьнілася, што кандыдатура СССР ня будзе падтрымана малымі дзяржавамі, бо няма гваранцыі, што ў прышласьці Саветы будуць выпаўняць міжнародныя трактаты.

× Ува ўсіх установах **Нямеччыны** ўводзіцца **готыцкі** шрыфт. Шрыфт-жа лацінскі маюць права ўжываць толькі ўстановы міжнароднага характару і фірмы, якія вядуць заграничны гандаль.

× „Ле Журналь“ зьмясьціў вялікшы артыкул адносна **нямецкай** авіацыі. Згодна з гэтым артыкулам, Нямеччына мае найлепшыя аэродромы і найлепшых пілётаў. Афіцыяльна немцы ня маюць ваеннай авіацыі, аднак пасажырская і прыватная вельмі моцная і ў кожную хвіліну можа быць ператорана ў ваенную. Пасажырскія самалёты Юнкерса могуць рабіць ад 140 да 320 клм. у гадзіну, забіраючы з сабой вялікшую колькасьць бомбаў і кулямётаў. У выпадку вайны, Нямеччына будзе магчы кожны месяц будаваць па 210 новых самалётаў і 450 матораў, пры гэтым прадбачыцца ўзрост прадукцыйнасьці з кожным месяцам.

× Міністр справядлівасьці ў Нямеччыне выдаў брашуру адносна аканчальнай апрацоўкі дзяржаўнай камісіяй **новага карнага кодэксу.**

На чале будучай сыстэмы кар стаіць кара сьмерці. Прысуджаных на кару сьмерці будуць вешаць, а пры прысудзе вайсковым —расстрэліваць. У пэўных выпадках прысуджанаму на кару сьмерці будзе дадзена магчымасьць пакончыць з сабой самагубствам. У гэтых выпадках прысуджаны атрымлівае атруту або рэвальвер.

Што датычыць іншых кар, праект прадбачыць больш цяжкія, чымсь дагэтулішні кодэкс. У вастрогах нябудзе сяньнікоў, сьвятла і. г. д. Атрымліваць прадукты ад сваякоў, а таксама купляць дадаткова—забараняецца.

Прадбачыцца яшчэ адна характэрная кара: грамадзкі байкот, які раўняецца маральнай сьмерці чалавека.

× Старшыня райхсбанку і заступнік міністра гаспадаркі Шахт выступіў з заявай адносна катастрафальнага недахопу сыр'я ў **Нямеччыне.** Шахт, старающыся выявіць максымальны оптымізм, паміж іншым заявіў, што на гэтую зіму насельніцтва Нямеччыны забясьпечана прадуктамі. Таксама ўрад знойдзе спосаб, каб знайсьці сыр'я дзеля вывазнога і ўнутранага промыслу.

× У **Амэрыцы** (Злучаныя Штаты) пачаліся вялікія вайсковыя манэўры амэрыканскай арміі, у якіх прыймае ўдзел ня толькі рэгулярнае войска, але і г. зв. нацыянальная гвардыя і рэзервісты. Урадовыя кругі бачуць у гэтых манэўрах вялікае палітычнае значэньне—як дэманстрацыю супроць Японіі. У манэўрах бярэ ўдзел больш 400.000 жаўнэраў, адбываюцца-ж яны ў штаце Нью-Джэрсей.

× Гаспадарчы крызыс моцна адчуваецца і ў **Англіі.** Зачыняюцца некаторыя вялікшыя ангельскія фабрыкі, як напрыклад параходa-будаўляная фірма „Вільлям Бірэмор Энд Ко“, а таксама ведамая па сваёй прадукцыі сталі фабрыка Т ва „Памерэля“.

× **Амэрыка** (Злучаныя Штаты) прадала ў працягу 6 мес. г. г: самалётаў і матораў Нямеччыне на 1 мільён 556 тысяч даляраў, Кітайцам на 1 міл. 239 тыс. дал., Саветам на 637 тыс. даляр., Калумбіі на 537 тыс. дал. Усяго за гэтыя 6 месяцаў вывезена з Амэрыкі 146 вайсковых самалётаў і 454 матораў.

× У **Гішпаніі** (Мадрыд) паліцыя выкрыла камуністычную сходку, у якой бралі ўдзел матросы ваеннага гішпанскага флёту. У сувязі з арыштамі некаторых з іх, узбунтаваліся матросы некалькіх ваенных караблёў.

× У канцы гэтага месяца закончыўся зьезд **савецкіх** пісьменьнікаў (распачаўся 15. VIII), на які прыбыло больш як 300 дэлегатаў з правам рашучага голасу. На зьезд гэты прыбыла і дэлегацыя **беларускіх** пісьменьнікаў (з Савецкай Беларусі) у ліку 20 асоб, паміж іншым Янка Купала, Кузьма Чорны, Крапіва, Галавач і іншыя.

× 29 г. м. распачнецца ў Рызе конфэрэнцыя прадстаўнікоў **Латвіі, Літвы і Эстоніі** ў справе апрацаваньня пляну далейшага супрацоўніцтва гэтых дзяржаў і навязаньня бліжэйшых суадносін.

× „Der Telegraph“ перадае, што **Гэбэльс** будзе звольнены са становішча міністра прапаганды і вызначаны паслом у **Варшаве.** Гэтага, быццам вымагае гаспадарчы дыктатар Нямеччыны, старшыня Нямецкага банку Шахт.

× У Парыжу выйшла кніга, прысьвечаная камуністычнаму тэрору ў Эўропе і Расеі. У гэтай кнізе ёсьць статыстычныя дадзеныя адносна ліку асоб, „контррэвалюцыянераў“, расстрэленых бальшавікамі ў 1917—1923 г.г. Згодна з гэтымі афіцыяльнымі і, разумеецца, далёка не поўнымі дадзенымі, **бальшавікі** за гэтыя 6 гадоў **расстрэлялі:** 25 архіерэяў, 1.200 сьвяшчэньнікоў, 6.500 вучыцялёў, 8.800 дактароў, 55.000 афіцэраў, 52,000 жаўнераў, 10.500 паліцыянтаў, 48.000 жандармаў, 344.000 прадстаўнікоў інтэлігэнцыі, 115,000 сялян, 119.000 работнікаў і г. д.

Усяго за гэтыя 6 гадоў бальшавікі расстрэлялі **1.750.000** чалавек.

× У сувязі з інцыдэнтамі і шматлікімі арыштамі савецкіх урадоўцаў на К. В. чугунцы, адносіны паміж **Японіяй і Саветамі** страшэнна напружаны. Амаль уся заграничная прэса з трывогай сачыць за прабегам выпадкаў, уважаючы, што гэты конфлікт у хуткім часе можа давесьці да вайны ня толькі паміж СССР і Японіяй, але і іншымі дзяржавамі, перадусім тымі, якія маюць пэўныя концэсіі на усходзе.

Савецкія улады сьпешна концэнтруюць на ўсходзе сваё войска. **Амерыканцы** таксама пераводзяць свой флёт з Атлянтыцкага на Ціхі акіян.

У сувязі з апошнімі арыштамі савецкіх урадоўцаў, полпрэд СССР у Токіо К. Юрэнеў паслаў японскаму міністру Хіроце вострую ноту пратэсту.

БАЦЬКІ!

Навучайце вашых дзяцей чытаць і пісаць пабеларуску.

Нямеччына пад знакам Саары.

Сяньня у Эрэнбрэйтэнштэн над Рэнам адбыўся урачысты абход пад клічам задакумантаваньня нямецкай вернасьці для Саары.

У абходзе бралі ўдзел Гітлер, Гэбэльс, і іншыя вышэйшыя прадстаўнікі Ураду. Гітлер выказаў у сваёй прамове, што нямецкі народ апошнім плебісцытам пацьвердзіў сваю салідарнасьць з унутранай і замежнай палітыкай ураду. Праз палітычны тэрор і байкот заграніца нічога не дасягне. Народны соцыялізм жыве ў згодзе з усімі веравызнаньнямі і апіраецца на падставах позытыўнага хрысьціянізму. Адно, што урад правёў, гэта падзел між дяржавай і касьцёлам. Вызначэньне тэрміну плебісцыту на 13. I. 1935 г. ёсьць найбольшай падзеяй бяг. году. Цяпер маем дзьве задачы:

Першая—забыць усе даўнейшыя партыйныя розьніцы і асягнуць агульную згоду у сучаснай Нямеччыне. Усе тыя, хто выкажацца за сучасны лад Нямеччыны, будуць прыняты намі з адкрытымі рукамі і не пашкадуюць гэтага.

Другая—гэта лячэньне ран гаспадарчага жыцьця. Пасьля Гітлер зьвярнуўся пад адрэсам Францыі, кажучы: абшар Саары зьяўляецца прадметам спрэчкі між Францыяй і Нямеччынай. Пасьля вырашэньня гэтае справы,—можа даўнейшыя праціўнікі пераканаюцца і згодзяцца з намі, што нашыя супольныя задачы вельмі вялікія, і замест узаемнага змаганьня лепш прыступіць да супольнага іх вырашэньня.

Прамову сваю канцлер закончыў тым, што званы, якія абвесьцяць 13. I. 1935 г. злучэньне Саары з Нямеччыняй, абвесьцяць таксама сьвету паварот да эры згоды.

Усячына.

Тэмпэратура зораў.

Астраномы і інжынеры збудавалі апараты, якімі з вялікай дакладнасьцю азначаюць тэмпэратуры найдалейшых зораў. Гэтымі апаратамі ўстаноўлена, што нашае сонца ёсьць „жоўтаю“ зарою, якая займае месца паміж „халоднымі чырвонымі“ зорамі і „гарачымі белымі“. Тады як тэмпэратура „халодных“ зораў выказваецца лічбаю 3000 градусаў, тэмпэратуры „гарачых“ зораў маюць 15-20 тысяч градусаў, як, напрыклад, тэмпэратура Сірыўса. Некаторыя зоры ў сузор'ях Касіопэі і Орыона нагрэтыя да 50.000 градусаў, а нямецкі астраном Розэнбэрг знайшоў зару страшэннай гарачыні: зара „Гама“ ў сузор'і Пэгаса мае тэмпэратуру 400 тысяч градусаў. Але гэтыя вялізарныя тэмпэратуры ня могуць быць найбольшымі — яны адносяцца толькі да зорных паверхняў, тады як унутры зораў пануе куды большая тэмпэратура. Гэтак, паводле тэорэтычных аблічэньняў, тэмпэратура цэнтральных частак сонца дасягае 50 мільёнаў градусаў а ў гарачых зорах тэмпэратуры іх сярэдзіны павінны мерыцца сотнямі, калі ня тысячамі мільёнаў градусаў.

Рэдактар: М. СІНЯЎСКІ. Выдавец: ТБА.

Друк. Я. Левіна Вільня, Нямецкая вул. 22.